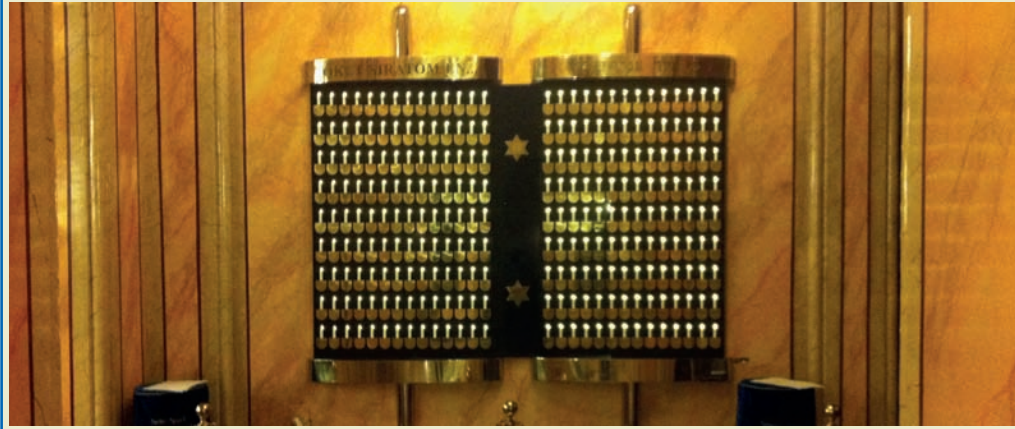

Jahrzeit-napok a falnál

Immár több mint egy éve, tavaly május 20-án adtuk át a fekete gránitból készült Jahrzeit-falat a Dohány utcai Zsinagógában. Elkészült a fal, a kis névtáblákkal és gyertyákkal, melyek évente öt alkalommal felgyulladnak, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretneinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentiszelet után a közösség átmegegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Aki elmulasztott emléket állítani szeretnének, még nem késett el, és pótolhatja Fülöp Ildinél a templomkörzetben. Januártól segítünk Önöknek, és közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Deák János	szeptember 3.	Jávor Zsuzsanna	szeptember 14.
Halmi Sándorné	szeptember 3.	Steiner Alfrédné	szeptember 17.
Tardos Károlyné	szeptember 3.	Dancz Béláné	szeptember 23.
Rózsa Dezső	szeptember 9.	Reiner Béla	szeptember 25.
Gáti László	szeptember 11.	Hirschberg Dávid	szeptember 29.
Frisch Zsuzsa	szeptember 13.	Hirschberg Dávidné	szeptember 29.
Feuerverger Pál	szeptember 14.		

Zoldán bácsi emlékezete

Ha a múltról beszélünk a Dohány utcai zsinagógában, vagy éppen a Hősök Templomában mások mellett rendre, visszatérően elhangzik, „Zoldán bácsi” neve. Zoldán Sándort a mai napig sokan emlegetik tisztelettel. A tervek szerint hamarosan egy tábla is őrzi majd emlékét. Szeretnénk a Pesti Sóletben is írni az életéről, de semmilyen dokumentumot nem találtunk, illetve akadt, aki ígérte, hogy majd mesél róla, az életéről, de...

Ezért ezúton szeretnénk kérni a hittestvéreket, hogy akinek bármilyen tárgyi emléke, fotója, dokumentuma, vagy élménye van Zoldán bácsival kapcsolatban, jelezze a szerkesztőség címén, vagy küldjön email-t. Segítségüket előre is köszönjük!

Támogassa zsinagógánk alapítványát!

Az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért az elmúlt években rengeteg programot szervezett a körzet hívei számára (kirándulás, múzeumlátogatás stb.), de környezetünk szebbé alakításáért is rengeteget tett Nádél Tamás elnök vezetésével. Elég csak megemlíteni az Emánuel park átalakítását, a sírkert rendbetételét, vagy éppen a Dohány templom orgonájának felújítását. S persze még hosszan sorolhatnánk, megemlítve, hogy minden évben anyagi segítséget nyújt valamely zsidó intézménynek, tavaly az Idősek Otthonának, idén pedig két óvodának is.

Kérjük, támogassa Alapítványunkat!
Bankszámlaszám: 11707024-20359234-00000000
IBAN: HU71 1170 7024 2035 9234 0000 0000

A DOHÁNY UTCAI TEMPLOMKÖRZET NAGYÜNNEPI IMARENDJE AZ 5774. ZSINAGÓGAI ESZTENDŐRE

ב"ה

Rajs Hásónó I. este	2013. szept. 4.	19.00	Szukkajsz I. este	2013. szept. 18.	18.00
Rajs Hásónó I. reggel	2013. szept. 5.	9.00	Szukkajsz I. reggel	2013. szept. 19.	9.30
Rajs Hásónó II. este	2013. szept. 5.	18.00	Szukkajsz II. este	2013. szept. 19.	18.00
Rajs Hásónó II. reggel	2013. szept. 6.	9.00	Szukkajsz II. reggel	2013. szept. 20.	9.30
Sábász Sívó este	2013. szept. 6.	18.00	Hajsánó Rábbó reggel*	2013. szept. 25.	7.30
Sábász Sívó reggel	2013. szept. 7.	9.30	Smini Áceresz este	2013. szept. 25.	18.00
Erev Jajm Kippur reggel*	2013. szept. 13.	7.00	Smini Áceresz reggel	2013. szept. 26.	9.30
Erev Jajm Kippur Mincha*	2013. szept. 13.	13.00	Smini Áceresz Mázkir	2013. szept. 26.	Kb. 10.30
Kol Nidré	2013. szept. 13.	18.42	Szimchász Tajró este	2013. szept. 26.	18.00
Jajm Kippur reggel	2013. szept. 14.	9.30	Szimchász Tajró reggel	2013. szept. 27.	9.30
Jajm Kippur Mázkir	2013. szept. 14.	Kb. 11.30	Sábász Börésisz este	2013. szept. 27.	18.00
Jajm Kippur-i böjt vége	2013. szept. 14.	19.45	Sábász Börésisz reggel	2013. szept. 28.	9.30

A csillaggal jelölt i.tentiszeletek a Talmud-Tórában (Bp. VII. Wesselényi u. 7.) alatt zajlanak!

Minden kedves testvérünknek békés, áldásos esztendőt kívánunk!!!!

לשנה טובה תכתבו

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Zoltai Gusztáv és Nádél Tamás köszöntője (2. oldal)
Beszélgetések a Maccabi Játékokról (7. oldal)

Dr. Frölich Róbert az ünnepekről (4-5. oldal)
Zsinagógák a nagyvilágból (6. oldal)

Shana Tova!

Eltelt egy újabb esztendő. Sok-sok örömet hozott 5773, de sajnos kijutott jócskán a bánatból is. Családok „alakultak” ismét, hiszen sokan házasságot kötöttek, gyerekek, unokák születtek, de sajnos ebben az évben is távoztak néhányan közülünk. Reméljük, jövőre még többen lehetünk együtt és ünnepelhetjük az újévet. A Dohány utcai zsinagóga közösségének életében is rengeteg dolog történt az elmúlt évben. A teljesség igénye nélkül, nem fontossági sorrendben egy rövid felsorolás: a Dohány zsinagóga bejáratánál található Jahrzeit-falon a búcsúzó évben is többen állítottak emléket elhunyt szeretteiknek, még szebb lett a templomkert. Felújítottuk a Dohány orgonáját. Könyvkiadást is támogattunk, pénzadománnyal segítettünk a Szociális Otthonnak is. Az elmúlt évekhez hasonlóan ismét otthont adtunk a Múzeumok Éjszakája több programjának és szokás szerint a Zsidó Nyári Fesztivál kiemelkedő vendégei közül többen is a Dohányban adtak koncertet. Körzetünk is köszöntötte születésnapján a 90 esztendő dr. Schweitzer Józsefet. A közösség tagjai ebben az esztendőben is több közös kiránduláson vettek részt (Balaton, Olaszország – Velence stb.), ezt a hagyományt a jövőben is folytatni szeretnénk, kiállításokon jártunk. Míg az ultrajongók rendszeresen játszanak együtt. Mint a lap egyik kis hírében láthatják, szeptember 1-én tartjuk (tartottuk) a Bethlen téri közösséggel a szokásos lecsópartit. Szombati sálesüdeszeken rendre sok hittestvérünk jelenik

meg. Mind népszerűbb a dr. Fischer Gyula Szabadegyetem is, amelynek az ünnepek után indul immár a harmadik „tanéve”, a Talmud-Tóra oktatás, a héber nyelvtanítás és a vasárnapi gyermekprogramok is újrakezdődnek. Minden reggel és este imádkozunk a Talmud Tórában, illetve péntek este, s szombaton itt a Dohány utcai zsinagógában. Szerencsére mindig gond nélkül összejön a minjen. A körzet lapja, a Pesti Sólet az elmúlt években egyre színvonalasabbá vált, egyre többen forgatják szívesen. Mindezt az is jelzi, hogy sokan reklamálnak, ha nem jutnak hozzá az adott számhoz. Úgy gondoltuk, most jött el az idő a továbblépésre: éppen ezért, a megszokott nyolc oldal helyett szeptembertől már tizenkét oldalon jelenik meg az újság – terveink szerint ismert külsős szerzők cikkeivel. Bízom benne, hogy Rajs Hásónó este nem csupán a Dohány utcai zsinagógában leszünk együtt, de az i.tentisztelet után is. S minél többen fogyasztsjuk el együtt az újévi vacsorát is. Minden kedves hittestvérünknek sikerekben gazdag boldog új esztendőt kívánok. **Lösonó Tajvó Tikuszevu!**
Zoltai Gusztáv
A Dohány utcai körzet elnöke

M I É R T ?

Megkért a szerkesztő, írjak már egy cikket a Pesti Sólet ünnepi számába. Miről is írhat egy alelnök, hiszen írói vénám nincs, sokkal jobban mennek a szóbeli megnyilvánulások, valahogy előbb kontaktusokhoz szoktam hozzá... Hát természetesen a körzete életéről... Hogyan is folyik az élet, mi történik a Dohány körzetben? Hétfőtől-vasárnapig –reggel és este imádkozás, hétfőn, kedden, szombaton Tóraolvasás, kis ünnep, nagy ünnep, Mázkir, böjt stb. Látszólag minden úgy történik, mint más körzetekben is, de... Hétfőn könnyed tanulás a „fiúknak” a főrabbi-val, híres magyar származású rabbikról, kántorokról, tudósokról, művészekről - filmrészletekkel vizualizálva környezetük, életútjaik, alkotásaik történetének ismertetését. Tanulás a „lányoknak” is dukál, a rebecen vezetésével vallás, családi élet, konyha témakörökben. Szerdán vérre és zsebre menő utiparti (néha a főrabbit is engedik nyerni), csütörtökön ismét tanulás, téma a Talmud rejtelmeinek feltárása. Pénteken kiddus a főrabbi hetiszakasz magyarázatával. Szombaton salesüdesz, amelyen a hetiszakasz értelmezés a szellemi táplálék. Vasárnap a kicsiknek Talmud Tóra, nagyoknak héber nyelvtanfolyam. Havonta Dr. Fischer Gyula Szabadegyetem kiváló előadókkal, a teljesség igénye nélkül: Dési János, dr Schweitzer József, Ilan Mor, Vitray

Tamás, vagy éppen az egyetem „rektora”: Freiman Péter. Kirándulásaink itthon: Martonvásár, Tokaj, Mád, külföldön: Ausztria, Csehország, Olaszország. Múzeumlátogatások: Szépművészeti Múzeum, Zsidó Múzeum, Nemzeti Galéria. Purimi és Channukai buli neves előadókkal, például Hegedűs D. Géza, Fonyó Barbara, Székelyi József, Beregi Péter, Heller Tamás. Lecsóparti a Bethlen körzettel közösen, finom ételek, tombola és Klein Judit, a BeatBand, illetve a Sabre együttes fellépései. Kéthetente péntek esti közös vacsora, vagy szombat déli sólet. Hagyományosan együtt töltjük a Peszach estét, és az újév estéjét. Születésnaposaink köszöntése. Sabszükszöntés nyaralással egybekötve Balatonfűreden. Cikkemnek azt a címet adtam: Miért? és úgy akartam folytatni, miért is szeretünk idejárni. Emlékezetemben felidézve programjainkat azonban a miért aktualitását veszítette. Így csak annyi maradt: SZERETÜNK IDEJÁRNI. **Lösonó Tajvó Tikuszevu!**
Nádel Tamás
a körzet alelnöke

Félmillió az óvodáknak

A közelgő ünnepek alkalmából a „Dohány Zsinagógáért Alapítvány” 500-500 ezer forintot adományozott felszerelések vásárlására az alapítványi ortodox iskola óvodájának és a Benjamin óvodának.

Szeptemberben újra lecsóparti

A Dohány utcai és a Bethlen téri körzet vezetői szeretettel meghívják idén is a hittestvéreket az immár hagyományos lecsópartira, szeptember 1-én 15 órától, a Bethlen téri zsinagóga hátsó udvarában. A szokott finom ételek mellett programok is várják az érdeklődőket. A szórakozásról ezúttal a Sabre együttes gondoskodik. S persze ezúttal is lehet majd sorsjegyet venni – és nyerni.

Ünnepi vacsora

A Dohány utcai körzet vezetői szeretettel meghívják Önt és családját, szeptember 4-én, Rajs Hásónó este, az i.tentisztelet utáni közös vacsorára. A vacsora 4500 forintba kerül. Jelentkezni augusztus 1-től lehet Fülöp Ildikónál a körzet irodájában (VII. Síp u. 12. I. emelet), vagy az ismert telefonszámon: (06 1) 413-1515.

Kántorunk kedvet kapott a folytatáshoz

Talán már sokan tudják, - ha máshonnan nem, a Pesti Sólet előző számából, – hogy a Dohány utcai körzet kántora, Szilágyi Gábor harmadik lett a 19. Maccabi Játékokon. Bronzérmesünk beszél a felkészülésről, a terveiről.

– Többen is tudjuk, hogy szeretsz focizni. No de, hogy jött képbe az úszás?
– Hat évesen kezdtem el úszni. Ekkor a sorsom megpecsételődött. Ugyan a mai napig utálok úszni, de a tehetségem mégis egy életre az uszoda világához kötött. Tizenöt évig versenyeztem. Amekkora tehetséget kaptam, ez akkora lustasággal is párosult. Ehhez képest, tizenhárom évesen 100 és 200 méteres hátúszásban már a felnőtt világranglistán is jegyeztek. (43. helyen). Szabó (Joe) Józseffel és Deutsch Tomival vagyok egy korosztályban. /Nem „az” a DT. Sőt, korábban ő is részt vett Maccabi Játékokon – A szerk./ Edzőm, Polló Károly halálával befejeztem az aktív úszást. Levezetésként vízilabdáztam. Ekkor már kacérkodtam az énekléssel. Az egyik edzésen letörték az egyik fogamat, elment a kedvem ettől a játéktól, hiszen nem lehet fogatlanul énekelni.
– Mikor és miért tértél vissza az uszodába?
– Boldog, gondatlan húsz év után az öregedés jelei egyre erősebben kezdtek jelentkezni testem minden pontján. Súlyfelesleg, hátfájás, alvászavarok, vérnyomás problémáim egyre jobban zavartak. Kénytelen-kelletlen négy éve ismét úszni kezdtem, megszegve korábbi boldog eskümet, hogy többet uszodába se teszem be a lábam. Heti

1-2 alkalommal jártam a margitszigeti sportuszodába és leúsztam a már unásig ismert gyakorlataimat. Örömmel vettem észre hogy bár az úszást a mai napig nem szerettem meg, de edzés után mintha újra 20 éves lennék. S ha kihagyok egy-két hetet, jelez a testem, hogy adjam meg neki, ami jár. A hiúságomnak külön tetszett hogy triatlonos fiatalok edzésem közben próbáltak megelőzni de nem sikerült nekik. Hónapokig próbálták megfejtetni, ki lehet ez a deresedő pocakos pasi, akit képtelenek utolérni.

– S hogy lett ebből újra versenyzés?
– Nagynéném, Mezei Kati – most a Maccabi VAC egyik vezetője – több éve unszol, hogy induljak én is a Maccabi Játékokon úszóként. Idén meguntam, és beadtam a derekamat. Szkeptikus voltam, de gondoltam feldobok az életemből három hónapot és elkezdek készülni. Március közepén, széder második estéjén 95 kilót nyomtam, míg július elejére 83 kilós csupa izom, erő

H ú s z é r e m a M a c c a b i J á t é k o k o n

Minden idők legsikeresebb szereplését produkálta a magyar küldöttség a 19. Maccabi Játékokon a begyűjtött húsz érermel. A Maccabi VAC elnöke, Jusztin Ádám értékelt a Pesti Sóletnek. Ádámról tudni kell, hogy kosarazott a Honvéd, a Kaposvár, a Szolnok csapataiban, utóbbival Magyar Kupa döntőt is vívott. Játsozott Izraelben a Maccabi Haifa együttesében is. Több Maccabiah-n is részt vett, 1995-ben tagja volt a Maccabi Eb-t nyert csapatnak.

– A vezetőkkel együtt majd nyolcvan fős delegációval vettünk részt a viadalon. Másfél év előkészület eredményeként minden idők legnagyobb magyar küldöttsége vett részt az idei Maccabi Játékokon, s csapatunk messze most szerepelt a legeredményesebben. Húsz érmet szereztünk, ebből négy arany, öt ezüst és 11 bronz. Ezzel minden bizonnyal az első tíz között végezhattünk az éremtáblázaton az eddigi legnépesebb Játékokon, melyen hetven ország majd 9000 sportolója vett részt. A mieink között az újoncok mellett, akadt rutinos versenyző, így S. Kovács Ádám is, aki nem csak most, de már korábban is nyert a sokak által csak zsidó olimpiának nevezett versenyen.
– Milyen volt hangulat?
– Szokás szerint remek, az utánozhatatlan maccabiah hangulat. Egy igazi zsidó sport ünnep Izraelben – folytatta a honi Maccabi elnöke. – A szervezés is rendben volt, bár mint mindig, most is akadtak döccenők. De ez érthető, hiszen nem egyszerű 9000 embert mozgatni és versenyeztetni! Az egyik legnagyobb probléma az volt, hogy a hivatalos honlap hiányosan közölte az eredményeket.
– Kiemelnél egy igazán emlékezetes pillanatot?
– Sok emlékezetes percet éltük át, de talán a férfi

től duzzadó fiatalberré váltam – a heti 5-6 edzésnek köszönhetően. Egészségemre dr. Zallel János doktor úr vigyázott. Felkészülésemben az árvíz hátráltatott, mert a magas vízállás miatt az uszodák nagy része a közönség számára zárva maradt. De a felkészülés végére így is elértem kitűzött céljaimat.
– És akkor jött a Maccabiah... meg az érem.
– Azt hittem, az edzésen elért időim győzelmi esélyekkel kecsegtetnek. Mindez a verseny helyszínén pillanatok alatt elillant. A nevezési idők és a versenyzők száma kijózanítóan hatott. Fő számomban, 100 hátton hat századdal maradtam le az ezüstről. Ötven hátton azonban már csak negyedik lettem. A többi számban elegánsan fogalmazva olimpiai pontot érő helyezést értem el. Pillangón ötvenen és százon is hatodik helyen zártam. Az egyéni számok mellett a brazilok vegyes váltójában is szerepet kaptam, s csak kevés hiányzott ahhoz, hogy ott is érmet szerezzünk. Az időimmal elégedett vagyok. Ráadásul újra kedvet kaptam a versenyzéshez.
– Folytatás?
– Mindenképp! Kiváló volt a hangulat, sok barátságot kötöttem, míg a magyar delegáció tagjai, ha tehették a helyszínen szurkoltak egymásnak. Mint egy igazi olimpián! Négy év múlva szeretnék jobban szerepelni. Úgy tudom a körzet tagjai közül korábban többen sportoltak. Remélem a következő eseményre már együtt utazhatunk...

(schiller)

A magyar érmesek

Arany:
Fekete Tibor (birkózás), Kunos Zsuzsa (karate), Romhányi Eszter (torna), S. Kovács Ádám (karate)
Ezüst:
Becsey János (paraúszás), Boros Zsófia (triathlon), Lakos Borcsa (atlétika 4X400 – egy vegyes csapat tagjaként), Romhányi Eszter (torna), Singer Martin (vívás)
Bronz:
Becsey János (paraúszás); Bódy Benjámin (vívás); Bodnár Robin és Kiss Bianka (díjlovaglás); Gulyás Ádám, Murinai Dániel és Rizmayer Norbert (mindhárman taekwondo); Romhányi Eszter (torna), SZILÁGYI GÁBOR (úszás); férfi és női vízilabda

vízilabdások bronzmeccsét választom. A csoportban kikaptak a braziloktól, ebben a csatában viszont hatalmas küzdelemben megszerezték a harmadik helyet. A győzelem után mi vezetők is boldogan ugrottunk ruhástól a medencébe.

(sch)

Most az őszi, nagyünnepi kör általános tudnivalóin kívül igyekszünk néhány kevésbé ismert csemegével is szolgálni.

Dr. Frölich Róbert rovata

ראש השנה
Rajs Hásónó

Imáinkban elismerjük a M.ható felettünk való ítélkezésének jogát, s könyörgő, bűnbánó fohászokat mondunk, megpróbálva ezzel elnyerni I.ten bocsánatát. Az imák egyik központi eleme az Ünőszáne tajkef kezdetű imaköltemény. A költemény szerzője Kalonymus ben Mesulám, s a legenda a mainzi Ámnon rabbi mártíriumához köti. Ezen imában I.ten, mint a világ bírója jelenik meg, aki ezen a napon ül törvényt teremtményei felett. Megkapó kezekben mutatja be az ima az ítélkezést, s a megbocsátás reménységét. Fehér halotti ruhát, kitilt öltenek a férfiak, egyszerű jelezve, hogy készen állnak az ítéletre, másrészt pedig az angyalok hófehérségéhez kívánva hasonlatossá tenni magukat.

1. A király fanfárhang mellett vonul be – utal a Királyok Királyára.
2. A kinyilatkoztatás zengő sófárhang kíséretében zajlott – s mi ragaszkodunk a parancsolatokhoz.
3. A messianisztikus kor nyitányát sófárhang fogja jelezni – várjuk a megváltást, a Messiás eljövetelét.

A rituálisan megszólaltatott sófár összesen 100 hangot ad ki.

Rajs Hásónó napjai a munkavégzési tilalom szempontjából főünnepi kategóriába tartoznak. Mindennemű munkavégzés tilos, de égő tűzről új tüzet gyújtani, kisebb tárgyakat utcára vinni és aznapra főzni szabad.

ti Sólet | a Dohány utcai körzet havilapja | 2013. augusztus 23. | 5773. Elul 17.

Rajs Hásónó első napjának délutánján le kell menni valamilyen természetes víz (folyó, tó, kút stb.) partjára, s ott kenyérmorzsákat kell a vízbe szórni, ima kíséretében. Ez a תשליח (Táslich) szertartás. E ritussal jelképesen vízbe szórjuk bűneinket. Más értelmezés szerint, ahogy a halak sosem csukják be a szemüket, úgy Isten is örökké figyel és őriz bennünket. A Rajs Hásónó és Jajm Kippur közötti szombat neve שבת שובה (Sábász Súvó), a megtérés szombatja. Közismert magyarázata e névnek, hogy a megtérés időszakában mi más is lehetne a szombat neve, mint a megtérés szombatja? Az igazság azonban az, hogy nevét a háftóra első szavairól kapta, mely így hangzik: שובה ישראל, Térj meg, Izrael! (Hósea 14/2).

יום כפור
Jajm Kippur

Tisri hónap tizedik napja, a legszentebb ünnep, az Engesztelés napja. A Tórában a „szombatok szombatjának” nevezik, és törvény, hogy „sanyargassuk lelkeinket”. A bibliai korban e napon különleges áldozatot mutatott be a főpap. Két kecskébakt hoztak elé, s sorsolással döntötte el, melyiket áldozza fel engesztelőáldozatként, s melyiket kergesse el a pusztába, miután kezét a bak fejére téve ráolvasta Izrael bűneit. Jelképes szertartás volt ez, mellyel Izrael kinyilvánította, hogy elkergeti magától a bűnt, s tisztán akar állni I. ten előtt. Mikor még állt Jeruzsálemben a Szentély, ez volt az egyetlen nap, mikor a főpap belépett a **קדש הקדשים** –ba, a Szentek Szentjébe, a Szentély legfelsőbb termébe, ahol a frigyláda állt, s ott hangos imát mondott, melyben kiejtette I. ten egyébként kiejthetetlen nevét.

סכות
Szukkajsz

Másnap a reggeli imában befejezzük a Tóra olvasását, és mivel a Tórát egy napra sem lehet elhagyni, rögtön újra is kezdjük az olvasást. Ekkor minden férfit, aki beszámít a minjenbe, fel kell hívni a Tórához. Akárcsak előző este, most is hét körmenetet tartunk a Tóra-tekercekkel. Szukkajsz napjaiban szokás az אושפיזין, Uspizin szertartás. Az uspizin szó a latin *hospice* hebraizált változata. E rituálé szimbolikus vendéglátást jelent, és egy XVI. századi kabbalisztikus szokás továbbélése. A sátorban vendégül látjuk a Biblia nagy alakjait, Ábrahámot, Izsákot, Jákobot, Józsefet, Mózeszt, Áront és Dávidot, minden nap mást és mást.

לשנה טובה תכתבו!

Mint minden nap, Jajm Kippur is este kezdődik, melynek neve Kol Nidré. A név annyit jelent: minden fogadalom. E szavakkal kezdődik az ünnepet köszöntő fohász, melyben feloldozást kérünk minden fogadalmunkra, melyet önmagunkra nézve teszünk az elkövetkező évben, de elkapkodjuk, nem gondoljuk át, s ezért teljesíthetetlenek. Jajm Kippur feloldja ezeket, **és csak ezeket** a fogadalmakat. Olyan ígéret, melyben más is érintett, nem oldható fel! Az ima eredete kétséges. Vannak, akik szerint már a VIII. században is ismerték, s a karaiták és a tradicionális zsidóságot hirdetők közötti ellentétekre utalt. Mások úgy vélik, a XV. századi Spanyolországból ered, s a kényszerkitértek, a marannusok fohásza volt. Bárhogy legyen, a Kol Nidré, megrázó dallamával, áhitatával a nap szimbólumává és egyik legismertebb imájává vált.

Érdekes, hogy a kumráni tekercsek tanúsága szerint (Habakuk-kommentár 11/4-8) a kumráni közösség más napon ünnepelte az Engesztelés napját, mint Izrael más közösségei.

Zsinagógák a nagyvilágból - Temesvár

Képeslapok – képes történelem XX.

Majd két éve új sorozattal kedveskedünk olvasóinknak. Bejárjuk a világot egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével, hónapról-hónapra bemutattunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözetekkel foglalkozó lapokat tartalmazza.

Temesvár az egyik legrégebbi magyar város a mai Románia területén, ahol korábban pezsgő zsidó élet volt. Az izraelita temető egyik legrégebbi sírját 1636-ban emelték. Azriel Assach sírja ez, aki Szalonikiból származott.

1552 és 1716 között nagyszámú spanyol zsidó érkezett és telepedett le a városban. A török kormány örömmel fogadta a bevándorlókat, mivel új kultúrát, új tudományokat, új ízeket hoztak a városba, később Jenő herceg idején a helyzet megváltozott és kedvezőtlenebbé vált. A város Magyarországhoz tartozása együtt járt az 1718-as kiutasítással is, mert a Habsburgok a helyi zsidókat török kémeknek vélték szokásaik és öltözködésük alapján. Az egyik legbefolyásosabb közösség ezidőtájt a szefárd Mózes Lopez Preira Diego D'Aguilar által vezetett csoport volt. Mária Terézia idejében még 5 spanyol család kapott letelepedési jogot. A Mária Terézia által adott emancipáció nagyban segítette a közösség modernizálódását. A közösség élén a dayan (bíró) és a rabbi állt. Engedélyük nélkül sem házasságot nem köthettek, sem a várost nem hagyhatták el a közösség tagjai. József rövid uralkodása idején javult a helyi zsidóság helyzete, bár a korábbi korlátozások közül több életben maradt. Ami szokatlanul modern kezdeményezés volt, más közössé-

gek életével szemben, hogy megalakulhattak az első jótékonyági szervezetek, 1846-ban Fischel Sarolta által megalakult az első zsidó női klub is. A szabadságharc kitörésekor a város zsidósága 800 koronát adott Kosuth Lajosék számára, segítőndő a magyar szabadságharcot. A városból többen csatlakoztak szabadságharcához és a megszállás idején segítették a sebesültek ellátását is. Mára kevesen tudják (sajnos a történetírók is!), hogy az 1879-es szegedi árvíz szegyeinek Temesvár zsidó közössége küldte az egyik legnagyobb adományt, küldött ételt, italt a rászorulóknak és konyhát hozott létre, üzemeltetett. 1847-ben és 1869-ben jöttek létre további női klubok és a Talmud Tóra szervezet is, és a kórház. Sok híres rabbi vezette a város zsidó közösségét, közte Jacob Moses, Eliezer Lipmann, David Oppenheim Hirsch, Mortiz Löwy. 1860-ban sajnálatos módon megkezdődött a széthúzás a városban élő közösségek frakciói között. Az emancipáció eljövételével lehetővé vált, hogy a közösségek földeket vásárolhattak a város határán belül, és azon létrehozhatták a saját zsinagóáikat. A zsinagógák építése jól szimbolizálja a városban élő zsidók számának növekedését is, hiszen míg az 1739-es összeírás 139 askenázi és 81 szefárd családról számol be, 1840-re már

12000 főről tesznek említést az adatok. A városban 5 zsinagóga működött. A neológ zsinagóga felszentelésénél maga Ferenc József is jelen volt.

Az Gyárvárosi Zsinagóga Temesvár impozáns épületeinek vezetője. Az 1840-es évekre kiteljesedő neológia úgy döntött, megkeresi, és megbízza a kor egyik leghíresebb építészét Baumhorn Lipótot, hozzon létre egy, a kor zsinagóga építészetének megfelelő mór stílusú irányzatot követő szakrális épületet. Baumhorn zsinagógái tervezésénél és kivitelezésénél szerette keverni a mór stílusban kifejezésre kerülő, de a kor szellemének megfelelő szecesszió és eklektika művészeti stílusait. Munkái között szerepelnek a szegedi, gyöngyösi, ceglédi, újvidéki és az Aréna úti (Dózsa György úti) zsinagógák is. A temesvári templomot 1889. szeptember 3-án avatták fel. Josef Kremmer vezette az építkezést, melyet nagyban segítettek a városi zsidó nagypolgárság, kereskedők ado-

mányai is. A hitközséget Kohn Sándor vezette, a megnyitón a város polgármestere is részt vett. A zsinagógában helyet kapott egy orgona is, amelyen egy helyi mester Leopold Wegenstein játszott. A szokásoktól eltérően nem férfi, hanem női kórus egészítette ki az orgonajátékot. A II. világháborúban elhurcolt, meggyilkolt helyi zsidóság a felszabadulásra minimálisra apadt, s a háborút követő kommunista korszak csak a kivándorlást erősítette. Már csak alig 600 zsidó él a városban, és ők is többnyire vegyes házasságban, feladva az őseik tradícióit. Az épület remek adottságainak köszönhetően, és az orgona miatt is, más hasonló épületekkel ellentétben nem vált az enyészetté, hanem a háború utáni kiüresedését követően átkerült állami kezelésbe, és a város filharmóniai társaságának birtokába került, melyet a mai napig zenei célra használnak.

Izsák Gábor

Pesti Sólet menü a Laky Konyha receptjei alapján

Húsleves macszgombóccal 10 főre

Hozzávalók: 2 kg marhahús, 0,5 kg marhacson, 0,6 kg sárgarépa, 0,3 kg gyökér, 0,3 kg zeller, 0,03 kg fok-

hagyma, 1 fej vöröshagyma, só, egész bors, szerecsendió *Macszgombóchoz* : 0,15 kg tört pászka, 0,08 kg libazsír, 5 db tojás, só, bors, örlt gyömbér

Elkészítés: A hozzávalókat megtisztítjuk, és feltesszük főni. A macszgombóchoz összegyúrjuk az alapanyagokat, hogy homogén masszát kapjunk. Egy órát állni hagyjuk, majd golfabda nagyságú gombócokat formálunk belőle. Sóval, borssal, gyömbérrel fűszerezett, forrásban lévő vízben kifőzzük. Húslevesben tálalva fogyasztjuk.

Húslevesben főtt marhaszelet egresmártással 10 főre

Hozzávalók: a levesben megfőzött – 2 kiló marhahús *A mártás hozzávalói:* 1 kg egres, 0,3 kg kristálycukor, 1 L víz, 1 csomag vaníliás cukor, 1 db citrom leve, 0,05 kg liszt, 4 db tojás sárgája

Elkészítés: A főtt marhahúst kivesszük a levesből, rövid ideig állni hagyjuk, majd felszeleteljük. Az egresmártáshoz az egreshez hozzáadjuk a cukrot, vaníliás cukrot, az egy citrom levét, puhára főzzük. Ha elkészült, vízzel, liszttel kikeverjük a tojássárgáját, és behabarjuk az ételt.

Alma-szilva kompót 10 főre

Hozzávalók: 1 kg alma, 1 kg kimagozott szilva, 0,2 kg kristálycukor, fahéj, szegfűszeg, citromlé

Elkészítés: Az almát és a szilvát megtisztítjuk, cikkekre vágjuk. Annyi vízbe tesszük fel főni, hogy ellepje a gyümölcsöket. Cukorral, fahéjjal, szegfűszeggel és citromlével ízesítjük. Fedő alatt felforraljuk, keverni óvatosan szabad, nehogy összetörjenek a gyümölcsök. Ne főzzük túl, mert élvezhetetlen lesz a kompót.

Jó étvágyat kívánunk!

A Zsidó Nyári Fesztivál koncertjei a Dohányban

Szokás szerint augusztus utolsó vasárnapján, azaz két nap múlva kezdődik a 16. Zsidó Nyári Fesztivál. Miként arról már korábban írtunk, a hagyományokhoz híven, idén is az esemény kiemelt helyszíne lesz zsinagógánk, amely több rendkívüli koncertnek ad otthont. Ismétlésként közreadjuk, hogy mikor és milyen programokat rendeznek a Dohányban.

2013. augusztus 25. (vasárnap) 19:00

Budapest Klezmer Band: Haszene

2013. augusztus 26. (hétfő) 19:00

Nemzetközi Kántorkoncert

2013. augusztus 27. (kedd) 19:00

A Muzsikás Együttes koncertje

2013. augusztus 28. (szerda) 19:00

Evergreen – válogatás Barbra Streisand dalaiból

2013. augusztus 29. (csütörtök) 19:00

Lajkó Félix és zenekara

2013. szeptember 1. (vasárnap) 19:00

Gioacchino Rossini: MÓZES – koncertszerű előadás

Tízezer dollár a Dohány javára!

Júliusban Budapesten járt LEONARDO FARKAS magyar származású chilei üzletember. Szombat délelőtt barátaival felkereste a Dohány utcai zsinagógát.

A Tórához történt felhívását követően 10000 dollár adományt ajánlott fel a zsinagóga javára. A felajánlott 2,2 millió forint már beérkezett a számlánkra. A nagylelkű adományozónak ezúton is kifejezi hálás köszönetét a Dohány körzet vezetősége. Leonardo Farkas édesapja 1939-ben vándorolt ki Chilébe, ahol feleségül vette a német zsidó származású Catalina Kleint.

Az 1967-ben született adományozónkról ezért sokszor Leonardo Farkas Klein néven olvashatunk. Mérnökként végzett, majd 20 évesen az Egyesült Államokba költözött és bázongoristaként dolgozott. Saját showja volt Las Vegasban, Julio Iglesiasszal és Tom Jonesszal is fellépett. 2005-ben költözött vissza Chilébe, felvirágoztatta az édesapjától örökölt hanyatló vasbányákat. Igazi filantrópként jellemzik. Rengeteget jótékonykodik. Három éve fejenként 2,2 millió forinttal támogatta egy bányamolás után 700 méter mélyen rekedt chilei bányászokat, akik nem is nála dolgoztak. Santiago szegénynegyedeiben pénzt szórt a helyiek közé, de küldött vizet a földrengés sújtotta Haitire is.

Minden külön értesítés helyett...

Szeretettel várom a nyári szünet után továbbra is a gyerekeket vasárnaponként 16 órától a Dohány körzet Talmud Tóra tanulására a Wesselényi utcai Talmud Tórában. Egy óra játék, éneklés, tanulás, sok mese, ismerkedés a zsidósággal és minden, amire szükségünk van.

A fejlődés megállíthatatlan. A múlt és a jelen azt igazolja, hogy érdemes folytatni azt az utat, amit elődeink elkezdtek, törekedni arra, hogy gyermekeinket játékos formában, de tudatosan beavathassuk a több ezer éves zsidó vallási hagyományba, hogy természetessé váljon számukra az ünnepek megtartása, és a hétköznapiakban is zsidók maradjanak.

Szilágyi Judit

Szerkessze a Pesti Sóletet!

Eltelt egy újabb esztendő - a Dohány utcai zsinagóga lapjának életében is. Terveink szerint a jövőben az eddigi 8 helyett már 12 oldalon jelenünk meg, s több ismert szerző írása is helyet kap majd a Pesti Sóletben. De szeretnénk Önöket is bevonni az újság készítésébe. Kérjük, írja meg véleményét, akár a megszokott rovatokról is, melyiket kedveli, kiről, miről olvasna.

Ha fiókja mélyén, számítógépében már-már elfeledve akad saját kézirat, vagy éppen verse, amelyet megosztana másokkal, itt a lehetőség. Szóljon gyermekének, unokájának is! Észrevételeiket a pestisolet@dohany-zsinagoga.hu email címen várjuk, de küldhetnek levelet is a Dohány körzet részére, a Síp utcába. Segítségeteket előre is köszönjük.

Nyertések, megoldások

Előző számunkban a Zsidó Nyári Fesztivál szervezőivel közösen játékra invitáltuk Önöket. Soha ilyen sok megfejtést nem kaptunk még, ráadásul a többség hibátlanul választott.

A nyertések: Friedhaber Tibor, Littner Judit, Mérő Zsuzsa, Nótás Péter, Polnauer Márta, Szende Györgyi, Vetula Eszter

Kérdések/Válaszok:

1. Mit jelent a Haszene? **esküvő**
2. Milyen hangnemben énekel David D'Or, a kántorkoncert fellépője? **kontratenor**
3. Ki működött közre (hegedűművész) a Muzsikás együttes Bartók albumán? **Alexander Balanescu**
4. Mi a Neve Barbra Streisand egyetlen fiának? **Jason**
5. Hol mutatták be Rossini Mózes című operáját? **Nápoly**
6. Mikor jelent meg Barbra Streisand máig öröközöld dala a People? **1964**